

Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών

Πρόγραμμα Ιερατικών Σπουδών

ΣΤ' Εξάμηνο

Μάθημα: **Θέματα πατερικής γραμματείας και θεολογίας**

Διδάσκων: π. Γεώργιος Διαμαντόπουλος

3^η Ενότητα: Χριστός και φιλοσοφία

Κείμενο αναφοράς:

Αναστάσιος Γ. Μαράς: «Χριστός και φιλοσοφία», στο *Πατερική Θεολογία και Χριστιανικός Πολιτισμός*, Θεσσαλονίκη, 2008², 196–204
[*Παρνασσός* 47 (2005), 129–136].

Η εξωβιβλική προσδοκία ενός Μεσσία

Εξωβιβλικές προφητείες, με προσδοκία Θείου Λυτρωτή στα χρόνια ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, κυρίως για θεωρητική-θρησκευτική υποστήριξη πολιτικών ηγετών εποχής. Ωστόσο, υπήρξαν περιπτώσεις που κάποιες από αυτές ξεπερνούσαν κοσμικά πλαίσια: έκφραση πανανθρώπινης προσδοκίας για έλευση νέας εποχής με γέννηση ενός θεϊκού βρέφους

Παράδειγμα: 4η Εκλογή των «Βουκολικών» Βιργιλίου

Κήρυγμα Απ. Παύλου στον Άρειο Πάγο

Πρώτη επαφή Χριστιανισμού με ελληνικό κόσμο. Χλευασμός: ενδεικτικός στάσης που θα ακολουθούσαν αργότερα οι διάφορες φιλοσοφικές σχολές έναντι Ιησού

Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία έναντι Χριστιανισμού

Προσπάθεια διαφύλαξης πατροπαράδοτων συνηθειών και εθίμων

Στην πράξη για πολιτικούς λόγους: η πίστη στον Χριστό καταργούσε λατρεία αυτοκράτορα

Άλλη αιτία διωγμών: Σύγχυση Χριστιανισμού με μεσσιανικά κινήματα Παλαιστίνης

Συνεπώς: οι αυτοκράτορες χρηματοδότησαν φιλολογικές επιθέσεις κατά του Ιησού, ο διωγμός ήταν η εναλλακτική

Πορφύριος (234–305)

Κατὰ Χριστιανῶν: Προσπάθεια παρουσίασης ιστορικού προσώπου Χριστού ως ανύπαρκτο.

Όλα τα θαύματα του Χριστού ψεύτικα

Δεν αποδεχόταν αλληγορική μέθοδο Γραφής

Ανάσταση του Χριστού δεν έγινε ποτέ

Ενώ προσπαθεί να παρουσιάσει ως ανύπαρκτο τον Χριστό, τον παρουσιάζει ως αμόρφωτο, δειλό >> Η λατρεία στον Ιησού είναι ύβρις στους θεούς

Εκφράζει γενικότερη αρνητική άποψη νεοπλατωνικών για Χριστιανισμό: αξιοκαταφρόνητη διδασκαλία ενός απλοϊκού, αποτυχημένου και εγκληματία Χριστού.

Χριστός και φιλοσοφία

Κέλσος (2ος αι.) και **Ιουλιανός** (4ος αι.): Δεν απορρίπτουν ύπαρξη Χριστού, αλλά δεν δέχονται ότι είναι Θεός

Κέλσος: ανάγει τα θαύματα του Χριστού σε μαγικά τεχνάσματα

Απέρριπτε αλληγόρηση Γραφής: προσπάθεια «επιεικέστερων» Ιουδαίων, Χριστιανών να αποδώσουν αλληγορική σημασία σε ιστορίες που είναι πολύ χειρότερες από μύθους

Ανάσταση Χριστού: αναλογίες με ιστορίες Αντίνοου, Ηρακλή και τάφου Δία στην Κρήτη

Η ύλη κακή >> απορρίπτει Ανάσταση Χριστού

Κέλσος, Ιουλιανός ακολουθούν Πορφύριο στο θέμα λατρείας Ιησού ως ύβρη (λόγω δειλίας Ιησού).

Ο Κέλσος πιστεύει ότι ο Ιησούς παρέφθειρε λόγους Πλάτωνα

Τόνιζε, μαζί με Ιουλιανό ότι υπάρχουν ανακολουθίες στη διδασκαλία Μωυσή και Χριστού

Και ο Κέλσος θεωρεί τους χριστιανούς απλοϊκούς και χαμηλού επιπέδου

Χριστός και φιλοσοφία

Γνωστικισμός

Στο μεθόριο ελληνικής φιλοσοφίας-Χριστιανισμού: συγκρητιστικό κίνημα με ιουδαϊκά, ελληνιστικά κ. ά. στοιχεία

Προϋπήρχε Χριστιανισμού, έλαβε σημαντική θέση στη χριστιανική σκέψη

Κύρια χαρακτηριστικά: διαρχία, γνώση συμπαντικής νομοτέλειας ως αναγκαίας λυτρωτικής κίνησης

Μεταξύ Θεού και ύλης (διαρχία) μεσολαβούν ιεραρχικά θεότητες: αιώνες. Ο Χριστός ένας αιώνας

Απόκρυφα Ευαγγέλια: προσπάθεια αντιμαρτυρίας για Χριστό με διδασκαλία διαφορετική από την της πρώτης Εκκλησίας.

Βασιλείδης: Διαφοροποίηση Σταυρωμένου Χριστού από Ιησού που στάλθηκε από τον Πατέρα του.

Καρποκράτης: Ο Ιησούς απλός άνθρωπος

Μαρκίων: ο Χριστός όχι ο Μεσσίας που προφητεύθηκε στην Παλαιά Διαθήκη, δεν γεννήθηκε από την Παρθένο Μαρία

Απελλής: Το σώμα Χριστού δανεισμένο από τα τέσσερα στοιχεία άστρων

Αλεξανδρινοί Θεολόγοι: ανέπτυξαν διδασκαλία περί «γνώσης όντων»: συμπίπτει με φιλοσοφία και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τον Λόγο, χρησιμεύει ως βάση για ομοίωση με Θεό

Η απάντηση Απολογητών

Απολογητές: Από τα μέσα 2ου αι. προσπάθεια συστηματικής θεολογικής έκφρασης της αλήθειας Ευαγγελίου

Σκοπός: ανάδειξη θρησκευτικής πίστης ως η μοναδική φιλοσοφία

Αιτία: Άρση εχθρότητας Ιουδαίων και εθνικών έναντι Χριστιανισμού, ανασκευή ψευδών κατηγοριών εναντίον Χριστιανών. Διμέτωπος αγώνας εναντίον ρωμαϊκής διανόησης και Γνωστικισμού

Στην προσπάθεια αυτή σημαντικό ρόλο παίζει η φιλοσοφία

Η εισαγωγή φιλοσοφικής έννοιας Λόγου έδωσε στην Χριστολογία Απολογητών μία χαμηλότερη θέση από αυτήν που είχε στο παρελθόν: εξασθένησε ο λυτρωτικός ρόλος της ενσάρκωσης του Λόγου

Η χρήση του όρου Λόγος έδωσε ένα σημείο προσέγγισης και επιχειρηματολογίας στους Απολογητές

Το νόημα όρου αλλάζει, συνδέεται με πρόσωπο Χριστού

Η συμβολή του Ιουστίνου και λοιπών Απολογητών

Χριστολογία **Ιουστίνου**: θεμελιώνει Θεανθρώπινο χαρακτήρα Χριστού, ως Λόγος είναι Θεός, αλλά και άνθρωπος

Αρραγή ενότητα φιλοσόφων, που γνωρίζουν Θεό μέσω σπερματικού λόγου και Προφητών, που βλέπουν άσαρκο Λόγο, η οποία φανερώνει την αποκάλυψη

Τατιανός ο Σύρος: στον αντίποδα Ιουστίνου, δεν αναφέρει ούτε μία φορά τον Χριστό

Γενικά οι Απολογητές αποφεύγουν αναφορές στη Θεανθρώπινη διάσταση Χριστού, Τον αναφέρουν ως Λόγο ή ως Σοφία του Θεού

Η κίνηση Απολογητών ήταν αρχή για προσέγγιση Χριστιανισμού και Ελληνικής Φιλοσοφίας, θα οδηγήσει στη συμφιλίωση Θεολογίας και φιλοσοφίας στους Καππαδόκες

Αντίδραση φιλοσόφων, αιτίες:

Η ελληνική φιλοσοφία αρνιόταν να δεχτεί Χριστό ως Θεάνθρωπο, Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έβλεπε στον Χριστιανισμό αμφισβήτηση καθεστώτος, άρχουσα τάξη έβλεπε να υποσκάπτονται πατροπαράδοτα ήθη

Ο Γνωστικισμός με συγκρητιστική τάση προσπάθησε να διαβρώσει και να ενσωματώσει τα πιστεύω Εκκλησίας

Άμεση αντίδραση Εκκλησίας εκμηδένισε κίνδυνο

Οι Πατέρες σταδιακά άρχισαν να αναπτύσσουν Χριστολογία Εκκλησίας, ανασκευάζοντας τα όσα έλεγαν περί Χριστού οι φιλόσοφοι, οι Ιουδαίοι και οι Γνωστικοί, προβάλλοντας την περί Χριστού ορθή πίστη